

2017:230

ANTIKNVARISK MEDVERKAN

VÅRDSBERGS KYRKOGRÅRD

NY BELYSNING M M

VÅRDSBERGS KYRKOGRÅRD
VÅRDSBERGS SOCKEN
LINKÖPINGS KOMMUN
ÖSTERGÖTLANDS LÄN

ANITA LÖFGREN EK

Bakgrund

Basfakta om objektet

Beskrivning och historik

Vårdsbergs kyrka och kyrkogård ligger på en markant kulle i det relativt flacka landskapet. Norr om kyrkogården ligger en sluttande betesmark med ekar. I öster sluttar marken brant ned mot ån och höjdskillnaden utnyttjas av minneslundan. Även kyrkogårdens södra del sluttar kraftigt. I sydöst ligger byggnader som hör till den f d skolan. I sydväst, intill kyrkogården, ligger den f d sockenstugan som uppfördes 1801 och högre upp i backen ligger det f d kyrkstallet som gjordes om till bisättningsrum 1948 efter ritningar av arkitekt Erik Lundberg.

T v: Vårdsbergs kyrka med sockenstugan i förgrunden. T h: Kyrkogårdens västra ingång med bisättningsrummet i bakgrunden. Foto Östergötlands museum 2005.

Kyrkogårdens västra ingång.

Kyrkogården har flera ingångar. Huvudingången ligger i väster och leder fram till kyrkans västportal. Ingången utgörs av en pargrind i järnsmide mellan två fyr-sidiga och putsade grindstolpar med profilerade stenhugar. Genom grinden löper en trappa med sex steg. Även de båda större ingångarna i södra kyrkogårdsmuren har smidda pargrindar mellan putsade grindstolpar, dock med ett något annat utseende.

Tidigare kända renoveringsarbeten

-

Kulturhistorisk bedömning

Kyrkogården är skyddad enligt Kulturmiljölagen 4 kap.

Basfakta om projektet

Fastighetsägare/beställare

Åkerbo församling, Svaltingvägen 1, 585 64 Linghem

Bidrag

Kyrkoantikvarisk ersättning.

Tillstånd från länsstyrelsen

Länsstyrelsen har lämnat tillstånd till montering av lyktstolpar och ledningsdragning från f d kyrkstallet i beslut daterat 2016-11-07. Dnr 433-10769-16.

Tidsperiod

Juli 2016 – oktober 2017.

Problembild / skadebild

Den västra ingången till kyrkogården i Vårdsberg utgörs av en trappa mellan två putsade grindstolpar med en ledstång fastsatt i varje stolpe. Till ingången hör även en grind i järnsmide. Trappstegen hade förskjutits och gett olika steglängd. Dessutom satt ledstångerna lågt och sammantaget har detta föranlett en fallskada och flera incidenter. Dessutom önskade man förbättra belysningen vid ingången.

Målsättning med projektet

Förbättra tillgängligheten till kyrkogårdens västra ingång som även är huvudingång till kyrkan.

En förskjutning av trappstegen gav olika steglängd och ledstängerna satt lågt på grindstolparna.

Arbetsbeskrivning

Kortfattad beskrivning med angivande av ledningssträckning och förslag till belysningsmodell ingick i ansökan till länsstyrelsen oktober 2016. Ansökan kompletterades i mail 2016-10-31 med delar av en arkeologisk rapport utförd av Sune Ljungstedt 1980.

Resultat

Genomförda arbeten

Trappstegen och plattorna i gången från trappan fram till kyrkans västportal har justerats.

Västra ingången, södra grindstolpen. Före åtgärder.

Västra ingången, södra grindstolpen. Trappstegen har justerats och ledstången har höjts. Putslagning återstår.

Västra ingången. Trappan och plattorna i gången till kyrkporten har justerats och ledstängerna har höjts. Putslagning återstår.

De smidda ledstängerna som hör till trappan är fastsatta i varsin putsad grindstolpe. De satt tidigare väldigt lågt, vilket gjorde att man fick luta sig rätt kraftigt för att kunna ta stöd av dem. Ledstängerna togs loss och monterades högre upp på stolparna. Från början diskuterades även en förlängning av ledstängerna ner mot grusgången, men eftersom ledstängerna slutar i anslutning till smidesgrindarna som i allmänhet står i ett öppnat och spärrat läge, beslutades att inte göra någon förlängning.

Väster om kyrkogården finns ett f d kyrkstall som byggdes om under ledning av arkitekt Erik Lundberg för att användas som bisättningsrum. I anslutning till byggnaden står en belysningsstolpe och nu grävdes för att mata ström därifrån till två nya belysningsstolpar i närheten av västra grinden. Vid sockenstugan och på kyrkogården finns huvudsakligen belysningsstolpar av två olika modeller, en med fyrkantigt lykthus och en med cylindriskt lykthus. Lyktstolpen vid bisättningsrummet är troligen stolpen Malmö med lykthuset Slottsbacken eller liknande från KulturBelysning och förslaget var nu att de båda nya belysningarna skulle vara av samma modell eller liknande. Av kostnadsskäl valde man i stället stolpar av modellen Ljuså från Kulturjern.

Belysningsstolpen vid bisättningsrummet samt två bilder från KulturBelysnings hemsida (<http://www.kulturbelysning.se/>), som visar liknande eller möjligen samma modell.

I kyrkogårdsmiljön finns även denna modell av belysningsstolpe. I bakgrunden syns sockenstugan.

För att de nya stolparna skulle bli något högre, mer som befintliga stolpar, valde man till en sektion med en s k stegpinne, vilket gör ca 0,3 m på höjden.

Västingången efter färdigställande.

Uppföljning

Eventuella avvikelser från länsstyrelsens beslut

Av ekonomiska orsaker frångick man valet av lyktmodell och valde i samråd med antikvariskt sakkunnig en modell med fyrkantigt lykthus.

Byggnadshistoriska iakttagelser eller erfarenheter gjorda under arbetet

-

Godkännande/slutbesiktning

Arbetet kan godkännas ur antikvarisk synpunkt.

Medverkande i projektet

Entreprenörer

SM Entreprenad AB i Söderköping.

Antikvarisk medverkan

Östergötlands museum genom antikvarie Anita Löfgren Ek. Ledningsgrävningen utfördes med arkeologisk medverkan genom Rikard Hedvall, Arkeologerna, Statens historiska museer, och rapporteras separat.

Övrigt

Antikvariska kontroller / besiktningar

2016-07-27, 2016-10-31, 2017-01-13 och 2017-10-30. Besiktningarna är gjorda i samband med besiktning av den murrenovering som pågick under i stort sett samma tid.

Fotodokumentation

Digital fotodokumentation förvaras på Östergötlands museum. Foto där inget annat anges: Anita Löfgren Ek, Östergötlands museum 2016 och 2017.

Källor

Östergötlands länsmuseum. *Kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer i Linköpings stift 2006. Vårdsbergs kyrka.*

Östergötlands länsmuseum. *Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering 2005. Vårdsbergs kyrkogård.*

Östergötlands museums topografiska arkiv.

<http://www.kulturbelysning.se/>

Övrigt

-

Tekniska uppgifter

Lokal	Vårdsbergs kyrkogård
Socken/stad	Vårdsbergs socken
Kommun	Linköpings kommun
Län och landskap	Östergötland

Ekonomiska kartans blad 085 59 (8F 5j Vårdsberg)

Typ av uppdrag	Antikvarisk medverkan
Öm dnr	386/16
Öm projektnr	000838
Lst dnr	433-10769-16

Uppdragsgivare	Åkerbo församling
Bidrag	Kyrkoantikvarisk ersättning

Byggnadsantikvarie	Anita Löfgren Ek
Foto	Östergötlands museum
Fältarbetstid	Juli 2016 – oktober 2017

Dokumentationsmaterial förvaras på Östergötlands museum.

2017:230